EU militær

Der er en forhistorie

Længe inden EU blev etableret. var der blandt de Vesteuropæiske lande et ønske om et militært samarbejde. Det blev realiseret med etableringen af NATO i 1949. Men allerede inden blev den Den Vesteuropæiske Union (WEU) oprettet. Det var en forsvarsalliance imellem Belgien, Frankrig, Luxembourg, Holland og Storbritannien. Senere kom flere lande til. I 1954 etablerede de et rådgivende organ på forsvarsområdet. Som det ses, så var der et vist sammenfald mellem medlemmerne af WEU og Kul- og Stålunionen, som var en forløber for EU.

I 1992 vedtog WEU de såkaldte "Petersbergopgaverne", der omfatter et bredt spektrum af civile og militære opgaver bl.a. om anvendelse af militæret i EU. Med Amsterdamtraktaten fra 1999 blev Petersbergopgaverne indskrevet i EU's traktatgrundlag, og indholdet er siden blevet opdateret med Lissabontraktaten fra 2009. Set i lyset af den militære opbygning i EU er WEU blevet nedlagt.

Først med Maastricht-traktaten, som trådte i kraft i 1993, fik EU en egentlig militær dimension. Traktaten har et afsnit om fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, herunder det militære samarbejde. I traktaten er der flere søjler. Den anden søjle er "Den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik ". EU fik til opgave at fastlægge og gennemføre en fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik på grundlag af et samarbejde medlemslandene imellem. Medlemsstaterne skulle aktivt og uforbeholdent støtte den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik med udgangspunkt i loyalitet og gensidig solidaritet.

I 2003 blev den "Den europæiske sikkerhedsstrategi" vedtaget. Den opstillede principper og klare mål til fremme af EU's sikkerhedsinteresser.

Lissabon-traktaten tog et stort skridt frem

Med Lissabon-traktaten fra 2009 blev der taget et stort skridt i retning hen i mod et langt tættere militært samarbejde i EU, som viser EU's ambitioner om at blive en militær stormagt.

I traktaten står der bl.a : " Den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik udgør en integrerende del af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. Den sikrer Unionen en operationel kapacitet, der gør brug af civile og militære midler. Unionen kan anvende disse i forbindelse med opgaver uden for Unionens område med henblik på fredsbevarelse, konfliktforebyggelse og styrkelse af den internationale sikkerhed i overensstemmelse med principperne i De Forenede Nationers pagt..."

Endvidere vil Lissabon-traktaten i princippet føre til en fælles hær og øget oprustning:

"Medlemsstaterne stiller civil og militær kapacitet til rådighed for Unionen til gennemførelse af den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik med henblik på at deltage til opfyldelsen af de mål, Rådet har opstillet... Medlemsstaterne forpligter sig til gradvis at forbedre deres militære kapacitet. Agenturet for Udvikling af Forsvarskapaciteter, Forskning, Anskaffelse og Forsvarsmateriel (i det følgende benævnt »Det Europæiske Forsvarsagentur«) klarlægger de operationelle behov, og fremmer foranstaltninger til opfyldelse heraf..."

Udviklingen på baggrund af Lissabontraktaten

Med udgangspunkt i Lissabontraktaten har EU i de følgende år sat gang i mange initiativer på det militære område.

Den løbende udvikling af EU's militære strategi og aktiviteter sker gennem møder for medlemslandenes forsvarsministre.

I 2016 blev Den globale strategi vedtaget. Den definerer EU som en global aktør, også på forsvarsområdet.

I 2022 blev det strategiske kompas vedtaget. Det beskriver hvordan EU ser trusler og risici og unionens mulighed for at agere, bl.a. militært. var medlem af Forsvarsfonden inden afskaffelse af forsvarsforbeholdet. Det var med den begrundelse, at det var et samarbejde på baggrund af Lissabontraktatens afsnit om forsknings- og industripolitik og derfor lå uden for det militære samarbejde.

Det Permanente Strukturerede Samarbejde

Det Permanente Strukturerede Samarbejde (PESCO) blev oprettet i 2017. Formål er at forbedre samarbejdet mellem EU landene i projekter, som skal styrke EU's samlede militære styrke. PESCO arbejder med fælles projekter og initiativer inden for forskning, militæropbygning, militære operationer og forsvarsindustri. PESCO fremmer våbenindustri. PESCO skal bidrage til at skabe en mere integreret europæisk forsvarsstruktur.

Det Europæiske Forsvarsagentur

Det Europæiske Forsvarsagentur (EDA) blev oprettet i 2004. Det skal hjælpe EU-landene med at forbedre deres militære kapacitet. Med dets viden og erfaringer omfatter EDA's arbejde et bredt spektrum. Men der er særlig vægt på harmonisering af krav til de militære operationelle kapitaciter og forskning. Agenturet hjælper det enkelte land med at udbedre mangler i deres militære opbygning. EDA har samarbejde med lande uden for EU. Det er bl.a. Norge og Serbien. Det har også et samarbejde med USA's forsvarsministerium.

Den Europæiske Fredsfacilitet

Den Europæiske Fredsfacilitet (EPF) blev oprettet i 2021. EPF støtter EU's militære aktioner, men finansierer også levering af våben og mv. til EU's partnerlande som fx Jordan, Mozambique og Moldova. Men

EUs militære institutioner

EU's samarbejde på sikkerheds- og forsvarsområdet sker primært inden for rammerne af Den Fælles Sikkerheds- og Forsvarspolitik, der udgør en integreret del af den Fælles Udenrigs- og Sikkerhedspolitik.

Mens forsvarspolitikken stadig er et overvejende mellemstatsligt anliggende, er der efter Lissabontraktaten opstået en institutionel ramme for den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik og den fælles udenrigstjeneste. Institutionerne har i høj grad fokus på den udøvende side. Det er værd at notere sig, at EU-Parlamentet har meget begrænset indflydelse på det militære område, og det udfører tilsyn og kontrol med området.

Efter afskaffelse af forsvarsforbeholdet i juni 2022 er Danmark blevet medlem af PESCO og EDA. Danmark hovedparten af støtten går til Ukraine. Budgettet for perioden 2021 til 2027 er hævet fra 8 til 12 mia. euro.

Forsvarsfonden

Forsvarsfonden blev oprettet i 2017 og har til formål at støtte forskning og udviklingsprojekter inden for våbenindustrien. I perioden 2021 til 2027 har den et budget på 8. mia. euro.

Kampgrupper

EU begyndte i 2003 at opbygge egentlige kampgrupper hver på 1.500 mand med tilknyttet transportkapacitet og støttestruktur. Planen er at de fremover 5.000 mand. Formålet med dem er bredt. Det er bl.a. at deltage i evakuering af EU borgere uden for unionsgrænser ved krisesituationer. Men kampgrupperne har aldrig været i brug

EU's militære og civile operatoner

EU har og havde en række militære missioner og operationer uden for Unions grænser. Det er i lande i Europa og i Asien og Afrika. Siden de første militære operationer i 2003 blev igangsat, så har EU haft over 30 militære og civile missioner og operationer. Her er nogle eksempler

EUCAP Sahel Niger. Der er en civil mission, der har til formål at støtte Nigers interne sikkerhed. Niger bragte missionen til afslutning ved udgangen af 2023.

EUNAVFOR Aspides. Der er en flådemission i Det Røde Hav, Det Indiske Ocean og Golfen. Den skal forhindre angreb på handelsskibe

EUNAVFOR MED IRINI. Der er en flådemission ud for Libyens kyst. Formålet var bl.a. at forhindre menneskesmugling.

EUFOR Althea. Det er militær mission, som har til formål at sikre fortsat fred i **BOSNIEN-HERZEGOVINA**

EUMM Georgien. Det er en ubevæbnet civil observatørmission, der patruljerer i de områder, der støder op til de sydossetiske og abkhasiske administrative grænselinjer.

Samarbejde mellem EU og NATO

Der har gennem tiden udviklet sig et samarbejde mellem EU og NATO. Det startede formelt i 2002, hvor NATO og EU blev enige om, at EU kan anvende NATO's planlægningskapacitet til sine militære operationer. I 2003 blev det udvidet med, at EU kan anvende nogle af NATO's faciliteter, og at NATO kan støtte EU's militære operationer. Det er senere blevet udbygget med samarbejde om bl.a. cybersikkerhed, våbenindustri, terrorbekæmpelse og militær mobilitet. I 2013 kom der en fælles erklæring, der bl.a. har fokus på den geostrategiske konkurrence, beskyttelse af kritisk infrastruktur, nye teknologier, klimaforandringer, udenlandsk informationsmanipulation og indblanding.

Samarbejdet er blevet formaliseret i både 2016, 2018 og i 2023 og omfatter 74 fælles områder for samarbejde.

Når man ser på EU's Strategiske Kompas og NATO's Strategiske koncept, der begge blev godkendt i 2022, så er der et vist sammenfald.

EU's strategiske kompas 2022:	**NATO's strategiske koncept 2022**

• Forøgelse af forsvarsudgifterne • EU-indsatsstyrke på 5.000 soldater • Oprettelsen af en EU-værktøjskasse til at modsvare hybride trusler • Styrket cyber-forsvarspolitik • Oprettelsen af EU's rumstrategi for sikkerhed og forsvar • Investeringer i kapacitet og teknologisk innovation på forsvarsområdet • Henviser til den fælles forsvarsklausul samt solidaritetsklausulen	• Forøgelse af forsvarsudgifterne • Udvider styrkerne på højt beredskab fra 40.00 300.000 soldater • Investering i at forberede sig på, afskrække og forsvare sig mod hybride trusler. • Understreger sikker og uhindret adgang til rum og cyberspace • Udvikling af NATO's teknologiske innovationsf • Henviser til NATO's Artikel 5 (musketereden)

Planer om Den militære Union

EU har konkrete planer om en egentlig militær union. Den skal opbygges fra og med 2025. Ursala von der Leyen omtalte denne i en tale i EU parlamentet i juli 2024. Hendes og kommissionens planer er at sætte turbo på den militære opbygning i EU hen med en militær union. Hun sagde: "Vores arbejde i de næste fem år vil være fokuseret på at opbygge en ægte europæisk forsvarsunion". Inden for få måneder vil der ligge en konkret plan for den militære union.

Danmarks deltagelse efter afskaffelse af forsvarsforbeholdet

Danskerne stemte nej til Maastricht-traktaten I 1992. Det var bl.a. på baggrund af modstand mod EU militær. Vi fik med Edinburgh-aftalen fra 1993 fire udtagelser fra Maastricht-traktaten. Et af dem var fravalget af det militære samarbejde i EU.

Kort tid efter at Ukrainekrigen startede, vedtog et folketingsflertal den 6. marts 2022 et "National kompromis om dansk sikkerhedspolitik". Den indeholder bl.a. et ønske om afskaffelse af det danske forsvarsforbehold. Det blev derfor sendt til folkeafstemning den 1. juni 2022. Det blev et ja. Fra og med 1. juli 2022 kan Danmark derfor deltage fuldt ud i EU's militære samarbejde.

Implementeringen er gået langsomt. Det skyldes at det skulle gennem en behandling i Folketinget.

En oversigt

Det første skridt var, da forsvarsminister Morten Bødskov deltog i et forsvarsministermøde i Prag den 29. august 2022.

Danmark deltog allerede den 27. september 2022 i den første militære mission. Det var et helikopterlægehold, som blev sendt til Bosnien-Hercegovina.

Næste skridt var i marts 2023 med Danmarks deltagelse i EU's fælles træning af ukrainske soldater.

Efter godkendelse i folketinget den 23. marts 2023 blev Danmark medlem af PESCO og Forsvarsagenturet.

Herefter har Danmark løbende deltaget i opbygningen af EU militæret og forskellige militære og civile operationer og missioner.